

RÉSZLETES TÁJÉKOZTATÓ A GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉSI ELJÁRÁSRÓL

MIKOR VÁLHAT SZÜKSÉGESSÉ A GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉSI PER MEGINDÍTÁSA?

A gondnokság alá helyezési per megindítása akkor válhat szükségessé, ha nagykorú személy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a mentális zavara (pl: szellemi fogyatkozása, szenvedélybetegsége) miatt – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent, vagy tartósan teljes mértékben hiányzik (Ptk. 2:19. §, 2:21. §).

KI INDÍTHATJA MEG A PERT ÉS KI ELLEN KELL MEGINDÍTANIA?

A gondnokság alá helyezés iránti pert a nagykorú személy együttélő házastársa (bejegyzett élettársa), élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a kiskorú személy törvényes képviselője, a gyámhatóság és az ügyész, mint *felperes* indíthatja meg (Ptk. 2:28.§). A gondnokság alá helyezési pert az ellen a személy, mint *alperes* ellen kell megindítani, akinek gondnokság alá helyezése indokolttá vált.

MELYIK BÍRÓSÁGNÁL LEHET MEGINDÍTANI A PERT?

A gondnokság alá helyezési pert az alperes (a gondnokság alá helyezendő személy) *lakóhelye szerinti járásbíróságnál* (Pp. 25. §), vagy a gondnoksági perekre irányadó speciális szabályok alapján azon járásbíróságnál lehet megindítani, amelynek illetékességi területén *az alperes huzamos időn át bentlakásos szociális intézményben vagy fekvőbeteg-gyógyintézetben tartózkodik, illetve amelynek területén az alperes huzamos időn át, életvitelszerűen tartózkodik* (Pp.437. §).

MIT KELL BECSATOLNI? A KERESETLEVÉL KELLÉKEI:

A keresetlevélben fel kell tüntetni:

- az eljáró bíróság megnevezését,
- a felek nevét, perbeli állását, a felperes azonosító adatait, az alperes ismert azonosító adatait, de legalább lakóhelyét,
- a felperes jogi képviselőjének nevét, székhelyét, telefonszámát, elektronikus levélcímét, több jogi képviselő esetén a hivatalos iratok átvételére kijelölt jogi képviselő nevét,
- a bíróság döntésére irányuló határozott kereseti kérelmet,
- az érvényesíteni kívánt jogot a jogalap megjelölése útján,
- az érvényesíteni kívánt jogot és a kereseti kérelmet megalapozó tényeket,
- az érvényesíteni kívánt jog, a tényállítás és a kereseti kérelem közötti összefüggés levezetésére vonatkozó jogi érvelést,
- a tényállításokat alátámasztó és rendelkezésre álló bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat a Pp.-ben meghatározott módon,
- a per tárgyának az értékét, valamint a meghatározásakor figyelembe vett tényeket és jogszabályhelyet,
- a bíróság hatáskörét és illetékességét - ha az ügyben külföldi elem van, a joghatóságát is - megalapozó tényeket és jogszabályhelyet,
- a megfizetett illeték összegét és megfizetési módját, vagy az eljárási illeték megfizetésének hiányában a költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelmet, illetve jogszabály által biztosított illetékfizetés alóli mentesülés esetén ennek alapjául szolgáló tényeket és jogszabályhelyet,
- a nem természetes személy fél perbeli jogképességét, a fél törvényes képviselőjeként megjelölt személy és a meghatalmazott perbeli képviselői jogát megalapozó tényeket és jogszabályhelyet,

- a záró részben feltüntetett tényeket alátámasztó bizonyítékokat. (Pp. 170. §)

A jogi képviselő nélkül eljáró félnek a keresetlevélben a Pp. 170. §-a szerinti kötelező tartalmi elemek közül nem kell feltüntetni a jogalapot, a jogi érvelést és jogszabályhelyet. A jogi képviselő nélkül eljáró félnek az érvényesíteni kívánt jogot, illetve az anyagi jogi kifogást úgy kell megjelölni, hogy a jogalap beazonosítható legyen (Pp. 247. §). Amennyiben a fél jogi képviselő nélkül indítja meg a pert, azt egy az OBH honlapján közzétett nyomtatvány kitöltésével kell megtennie. Ha a nyomtatvány kitöltéséhez segítséget kíván igénybe venni, a lakóhelye, székhelye, munkahelye szerinti vagy a perre illetékes járásbírószágon, a bíróság elnöke által jogszabályban foglaltak szerint erre a célra meghatározott ügyfélfogadási időben keresetét szóban is előadhatja, melyet a bíróság az erre rendszeresített nyomtatványon rögzít. Továbbá jogi segítségnyújtás keretében a fővárosi- és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalában is segítséget kérhet a nyomtatvány kitöltéséhez.

A gondnokság alá helyezés iránti keresetlevélben a fenti általános tartalmi elemeken kívül fel kell tüntetni azokat az adatokat is, amelyekből a keresetindításra való jogosultság megállapítható, illetve az alperes ingatlanvagyonára vonatkozó adatokat. Továbbá a keresetlevélben – ha arról a felperesnek tudomása van – jelezni kell az alperes előzetes jognyilatkozatára vonatkozó adatokat. Ha a kereset az alperes cselekvőképességét részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésre irányul a keresetlevélnek tartalmaznia kell legalább egy olyan ügycsoport megjelölését, amelyre nézve a felperes a gondnokság alá helyezést kéri (Pp. 439. § (1) bek.).

A keresetlevélhez az előadott adatokat igazoló okiratokat mellékelni kell, így különösen az alperes ingatlanainak tulajdoni lapját. Ha a gyámhatóság a felperes, a keresetlevélhez csatolnia kell az alperes elmeállapotára vonatkozó szakorvosi véleményt (ennek hiányában a szakorvos nyilatkozatát arról, hogy az alperes a vizsgálaton nem jelent meg), az alperes lakóhelyén készített környezettanulmány során felvett jegyzőkönyvet, az alperes gyámhatósági meghallgatásáról készített jegyzőkönyvet, ideiglenes gondnokrendelés, illetve zárlat elrendelése esetén pedig az erre vonatkozó határozatot is (Pp. 439. (2) bek. §).

ALPERES ELLENKÉRELME, KÉPVISELETE

- Az alperes ellenkérelme szóban is előterjeszthető legkésőbb a perfelvételi tárgyaláson (Pp. 440. §).
- A perben az alperes részére a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg ügygondnokot kell kirendelni (Pp. 438. §).

MILYEN KÖLTSÉGEKKEL JÁR AZ ELJÁRÁS?

A gondnokság alá helyezés iránti perben a feleket jövedelmi és vagyoni viszonyaikra tekintet nélkül *teljes költségmentesség* illeti meg, vagyis a feleknek utólag sem kell kifizetni az eljárás költségeit (a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény 2. §).

IDEIGLENES INTÉZKEDÉS LEHETŐSÉGE

A jogszabályok a gondnokság alá helyezést megelőzően lehetővé teszik a gyámhatóság számára *zárlat*, illetve *ideiglenes gondnok rendelését*. Amennyiben a zárlatról, illetve az ideiglenes gondnokrendelésről a gyámhatóság nem határozott, a Ptk. 2:25. §-ában és 2:26. §-ában meghatározott zárlatot, illetve ideiglenes gondnokrendelést a bíróság is elrendelheti (Pp.442. §). Az ideiglenes intézkedés elrendelésének egyik feltétele, hogy a perindításra jogosult gyámhatóság szerint a gondnokság alá helyezés törvényi feltételei fennálljanak, másik feltétel a sürgős beavatkozás szükségessége a gondnokság alá helyezendő személy személyének vagy vagyonának védelme érdekében.

FELEK MEGHALLGATÁSA, BIZONYÍTÁS A PERBEN

A gondnokság alá helyezés iránti perben tárgyaláson a bíró az alperest *személyesen meghallgatja*. Ha a személyes megjelenésre idézett alperes az érdemi tárgyaláson nem jelent meg, a bíróság elrendelheti elővezetését (Pp. 443. §).

A per során a bíróság az általa szükségesnek talált *bizonyítást hivatalból is elrendelheti*.

A bíróság az alperes elmeállapotának vizsgálatára *igazságügyi pszichiátriai szakértőt* rendel ki. Ha a szakértői vizsgálattal kapcsolatban az alperes hosszabb ideig tartó megfigyelésére van szükség, vagy az alperes a szakértői vizsgálaton ismételt idézés ellenére sem jelenik meg, a bíróság elrendelheti az alperes szakértői vizsgálatra való elővezetését, vagy megfelelő fekvőbeteg-gyógyintézetben való – legfeljebb harminc nap időtartamú – elhelyezését (Pp.444. §).

MILYEN DÖNTÉST HOZHAT A BÍRÓSÁG A GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉSI PERBEN?

A bíróság a gondnokság alá helyezési perben az alábbiak szerint dönthet:

- az érintett személyt teljesen korlátozó gondnokság alá helyezi (Ptk. 2:21. §);
- a cselekvőképesség részleges korlátozásáról dönt (Ptk. 2:19. §);
- ha nem indokolt a gondnokság alá helyezés, gondnokság alá helyezés iránti keresetet elutasítja.

1. *Teljesen korlátozó gondnokság* esetén az alperes személy cselekvőképtelenné válik.

A bíróság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá azt a nagykorút helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan, teljesszerűen hiányzik, és emiatt – egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel – gondnokság alá helyezése indokolt. A bíróság a cselekvőképességet abban az esetben korlátozhatja teljesen, ha az érintett személy jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő módon vagy a cselekvőképesség részleges korlátozásával nem biztosítható (Ptk. 2:21. §).

2. *A cselekvőképesség részleges korlátozása* esetén:

A bíróság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá azt a nagykorút helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent, és emiatt – egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel – meghatározott ügycsoportban gondnokság alá helyezése indokolt.

A cselekvőképességet részlegesen korlátozó ítéletben a bíróságnak meg kell határoznia azokat a személyi, illetve vagyoni jellegű ügycsoportokat, amelyekben a cselekvőképességet korlátozza (Ptk. 2:19. §).

3. *Ha a bíróság az alperest gondnokság alá helyezi, erre irányuló kereseti kérelem hiányában is határoznia kell:*

- az előzetes jognyilatkozat alkalmazása felől, ha az előzetes jognyilatkozat ítélettel érintett része alkalmazásának nincs törvényi akadály,
- arról, hogy a cselekvőképességében a jövedelemmel való szabad rendelkezés tekintetében részlegesen korlátozott személy jövedelme mekkora hányadával rendelkezhet a gondnoka hozzájárulása nélkül, és
- a választójogból való kizárás tárgyában.

4. A bíróság dönthet úgy, hogy nem indokolt a gondnokság alá helyezés.

Ebben az esetben a bíróságnak a gondnokság alá helyezés iránti keresetet el kell utasítania. De emellett mód van arra, hogy *támogató kirendelését javasolja*. A Ptk. 2:38. § (2) bekezdése alapján, ha a cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezési perben a bíróság úgy ítéli meg, hogy a cselekvőképesség részleges korlátozása sem indokolt, de az érintett személy meghatározott ügyei intézésében belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szorul, a gondnokság alá helyezés iránti keresetet elutasítja és határozatát közli a gyámhatósággal. A támogatót a bíróság határozata alapján az érintettel egyetértésben a gyámhatóság rendeli ki. A támogató az érintett személy cselekvőképességének korlátozása nélkül nyújthat segítséget a döntések meghozatalában. A támogató kirendelésének részletszabályait a támogatott döntéshozatalról szóló 2013. évi CLV. törvény rendezi.

MI A GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉS JOGKÖVETKEZMÉNYE?

A gondnokság alá helyezés hatálya a gondnokság alá helyezésről rendelkező ítélet jogerőre emelkedését követő napon kezdődik (Pp. 446. §).

Teljesen korlátozó gondnokság esetén a gondnokolt cselekvőképtelen, helyette gondnoka jár el.

Részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezés esetén azokban az ügycsoportokban, amelyben a gondnokság alatt álló személy cselekvőképességét korlátozták, a gondnokolt gondnoka hozzájárulásával tehet érvényes jognyilatkozatot. Ha a jognyilatkozattal kapcsolatban a gondnokolt és a gondnok között vita merül fel, a gyámhatóság döntése szükséges.

A cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy minden olyan ügyben önállóan tehet érvényes jognyilatkozatot, amely nem tartozik abba az ügycsoportba, amelyben cselekvőképességét a bíróság korlátozta.

- Az alperes gondnokság alá helyezését elrendelő jogerős ítéletet az elsőfokú bíróság a *gondnok kirendelése* és az esetleg szükséges egyéb intézkedések megtétele *végezt közli a gyámhatósággal*.

- Ha a bíróság az alperes cselekvőképességét teljesen vagy az ingatlannal való rendelkezés tekintetében részlegesen korlátozta, és az alperesnek ingatlana van vagy ingatlanon haszonélvezeti joga áll fenn, továbbá ingatlanra az alperest érintő egyéb jog vagy tény van bejegyezve, az elsőfokú bíróság hivatalból intézkedik a gondnokság alá helyezésnek az *ingatlan-nyilvántartásba történő feljegyzése* iránt.

- A gondnokság alá helyezést be kell vezetni a gondnokoltakról a bíróság által vezetett nyilvántartásba. (Pp. 446. §)

GONDNOKRENDELÉS SZABÁLYAI

A bíróság által gondnokság alá helyezett személy részére a gondnokot a *gyámhatóság rendeli ki*.

Gondnokul – ha ez az érdekeivel kifejezetten nem ellentétes – a gondnokság alá helyezett személy által az előzetes jognyilatkozatában megjelölt vagy a gondnok kirendelése iránti eljárásban *az érintett által megnevezett személyt* kell kirendelni. Ha ez nem lehetséges, elsősorban a gondnokság alá helyezett személlyel együtt élő *házastársat, élettársat* kell gondnokul kirendelni. Ha az érintettnek nincs ilyen hozzátartozója, vagy a házastárs, az élettárs eljárása veszélyeztetné a gondnokság alá helyezett személy érdekeit, a gyámhatóság gondnokul olyan személyt rendel ki, aki a gondnokság ellátására az összes körülmény figyelembevételével *alkalmas*.

A gondnok rendelésénél az arra alkalmas személyek közül előnyben kell részesíteni a *szülőket* vagy a *szülők által* a haláluk esetére *közokiratban vagy végrendeletben megnevezett személyt*, ilyenek hiányában azokat a *hozzátartozókat*, akik szükség esetén a személyes gondoskodást is el tudják látni.

Ha a fentiek alapján a gondnok nem nevezhető, a gondnokság alá helyezett személy számára *hivatásos gondnokot* kell rendelni (Ptk. 2:31. §).

A GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉS FELÜLVIZSGÁLATA

A bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását elrendelő ítéletében rendelkeznie kell a gondnokság alá helyezés *kötelező felülvizsgálata* iránti eljárás megindításának időpontjáról, amely

a) a cselekvőképesség részleges korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított *öt év*;

b) a cselekvőképesség teljes korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított *tíz év*.

A gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti pert a gyámhatóságnak hivatalból kell megindítania a gondnokolt ellen.

A kötelező felülvizsgálat cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés megszüntetésére, annak hatályában való fenntartására, a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságra változtatására, a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésre történő módosítására, vagy cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság esetén a korlátozással érintett ügycsoportok módosítására is irányulhat (Ptk. 2:29. §).

A kötelező felülvizsgálat természetesen nem jelenti azt, hogy a gondnokság megszüntetésére irányuló per megindítására jogosult személyek – maga a gondnokolt is – ne kérhetnék bármikor, a kötelező felülvizsgálatra előírt határidőtől függetlenül, a gondnokság megszüntetését vagy módosítását.

Érintett jogszabályok:

- a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet
- a támogatott döntéshozatalról 2013. évi CLV. törvény